

МЕТОДИКА «КАРАКУЛЕЙ» Д. ВІННІКОТТА (SQUIGGLE GAME) У ПСИХОДІАГНОСТИЧНІЙ ТА ПСИХОКОРЕКЦІЙНІЙ ПРАКТИЦІ: ТЕОРІЯ І СУЧАСНІ ПІДХОДИ

Вертель Антон Вікторович,

доктор педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри психології

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

ORCID ID: 0009-0007-5258-078X

Researcher ID: AAE-4576-2019

Scopus Author ID: 57430295400

У статті представлено теоретико-методологічний аналіз методики «каракулей» (Squiggle Game) Д. Віннікотта та її сучасних модифікацій у контексті психодіагностичної та психокорекційної практики. Здійснено систематизацію ключових концептів психоаналітичної традиції, що становлять теоретичний фундамент методики, зокрема положень про терапевтичну гру, перехідний об'єкт і потенційний простір. Показано, що методика «каракулей» є універсальним арт-терапевтичним інструментом, який забезпечує інтеграцію когнітивних, емоційних і соціальних аспектів психічного функціонування особистості, сприяє виявленню неусвідомлених конфліктів, афективних тенденцій, механізмів саморегуляції та розвитку символічного мислення. У межах проведеного аналізу визначено основні напрями застосування методики: терапевтичний, діагностичний і розвивальний. Розкрито специфіку таких сучасних варіацій, як техніка М. Бетенські («Клякси, каракулі»), Р. Френкеля («Глиняні каракулі»), Л. Лоуї («Каракулі») та А. Копитіна («Каракулі та метаморфози»), які відрізняються за формою організації, проте зберігають єдину психоаналітичну логіку. Наголошено, що методика «каракулей» виконує діагностичну, терапевтичну, комунікативну та інтегративну функції, сприяючи формуванню емпатійності, емоційної гнучкості, розвитку творчого потенціалу й особистісної цілісності. Доведено, що ефективність цієї техніки базується на поєднанні принципів психоаналітичної символізації, феноменологічної інтерпретації та арт-терапевтичної експресії, що забезпечує її універсальність у роботі з різними віковими категоріями. Зроблено висновки про науково-практичну релевантність методики у сучасній психології, її відповідність інтегративним тенденціям психотерапевтичної практики, зорієнтованої на оптимізацію психоемоційного функціонування, розширення рефлексивних здібностей і підвищення адаптивного потенціалу особистості.

Ключові слова: Squiggle Game, Дональд Віннікотт, арт-терапія, психодіагностика, психокорекція, символічне мислення, інтегративна психологія.

Vertel Anton. Donald Winnicott's Squiggle Game in Psychodiagnostic and Psychocorrective Practice: Theory and Contemporary Approaches

The article presents a theoretical and methodological analysis of Donald Winnicott's «Squiggle Game» and its contemporary modifications within psychodiagnostic and psychocorrective practice. The study systematizes key psychoanalytic concepts that constitute the theoretical foundation of the method, including the notions of therapeutic play, transitional object, and potential space. The Squiggle Game is defined as a universal art-therapeutic tool that integrates cognitive, emotional, and social dimensions of psychological functioning, facilitating the exploration of unconscious conflicts, affective tendencies, self-regulation mechanisms, and the development of symbolic thinking. Based on theoretical and empirical synthesis, three main vectors of the method's application are identified: therapeutic, diagnostic, and developmental. The paper highlights the specific features of modern variations – M. Betensky's «Blots and Doodles», R. Frenkel's «Clay Doodles», L. Lowy's «Group Doodles», and A. Kopytin's «Doodles and Metamorphoses» – which differ in format but preserve a unified psychoanalytic logic. It is emphasized that the Doodle Play Technique performs diagnostic, therapeutic, communicative, and integrative functions, promoting empathy, emotional flexibility, creativity, and personal integrity. The method also serves as an effective medium for nonverbal expression and interpersonal understanding, bridging the gap between conscious and unconscious processes. Its application contributes to a deeper comprehension of individual psychological dynamics and supports holistic personality development. The findings substantiate the scientific and practical relevance of the method within contemporary integrative psychology, demonstrating its consistency with modern psychotherapeutic paradigms aimed at optimizing psycho-emotional functioning and enhancing adaptive personal potential.

Key words: Squiggle Game, Donald Winnicott, art therapy, psychodiagnostics, psychocorrection, symbolic thinking, integrative psychology.

Вступ. Методика «каракулей» (Squiggle Game) була вперше розроблена та систематизована британським педіатром і дитячим психоаналітиком Дональдом Віннікоттом, одним із провідних представників теорії об'єктних відносин. Д. Віннікотт вважав гру універсальним засобом психічного розвитку, що забезпечує сублимацію внутрішніх імпульсів та сприяє формуванню самоусвідомлення, а також розвитку особистіс-

ного потенціалу. Методика «каракулей» належить до арт-терапевтичних технік, орієнтованих на стимуляцію творчих процесів, розвиток самопізнання та психоемоційної регуляції індивіда. З терапевтичної та діагностичної перспективи методика дозволяє досліджувати суб'єктивні переживання та емоційні стани особистості, сприяє зниженню психом'язового та емоційного напруження, а також покращенню когнітивної та емо-

ційної інтеграції. Крім того, застосування «каракулей» у груповому контексті сприяє оптимізації міжособистісної взаємодії, підвищенню групової згуртованості та розвитку комунікативних навичок, стимулюючи прояви взаємної підтримки та емпатії [11].

Д. Віннікотт наголошував, що терапевтична гра повинна бути центрована на дитині, проте вона також потребує участі батьків або дорослих, що дозволяє дитині усвідомлювати себе через взаємодію з соціальним середовищем. Він вважав, що ефективна психотерапевтична взаємодія з дітьми неможлива без здатності спеціаліста брати участь у процесі гри. У разі відсутності цієї здатності необхідно створити умови для стимуляції ігрової активності дитини, що є попередньою умовою для будь-якої подальшої терапевтичної інтерпретації. Одним із фундаментальних внесків Д. Віннікотта є концепція перехідного (проміжного) об'єкта, яка описує процес переходу дитини від нарцисичних об'єктних відносин до більш автономної форми взаємодії у так званому «потенційному просторі». Це потенційне простір, що наповнюється творчим та культурним досвідом, служить основою для формування суб'єктивного переживання та інтеграції особистісних ресурсів. Культурний досвід у цьому контексті локалізується в межах потенційного простору, де взаємодіють індивідуальні творчі прояви та соціальне середовище, що забезпечує умови для психоемоційного розвитку [10].

Д. Віннікотт також сформулював концепцію внутрішньої реальності, яка протиставляється психічній реальності. Внутрішня реальність включає як внутрішні, так і зовнішні аспекти психічного досвіду, створюючи своєрідну «психосомну мембрану», що визначає межі між суб'єктивним та об'єктивним світами. Формування внутрішньої реальності здійснюється через три ключові психічні процеси: інтеграцію психічних феноменів (об'єднання психічних елементів та запобігання дисоціації), персоналізацію (формування унікального «Я») та реалізацію (втілення внутрішніх ресурсів у поведінкових та творчих актах) [8].

Матеріали та методи. Дослідження здійснювалося в межах якісного теоретичного аналізу сучасних арт-терапевтичних технік, що походять від оригінальної методики Д. Віннікотта «Squiggle Game». Основна мета – виявити психодіагностичний і психокорекційний потенціал сучасних модифікацій цієї методики, визначити їх методологічні засади та діапазон практичного застосування у психологічній роботі з дітьми, підлітками й дорослими. Методологічну основу дослідження становлять: 1) психоаналітична парадигма (концепції Д. Віннікотта, М. Кляйн, В. Біона), що пояснює символічну природу образотворчої активності та механізми несвідомої проєкції; 2) феноменологічний підхід, який акцентує на інтерпретації індивідуального суб'єктивного досвіду учасників через візуальні образи; 3) когнітивно-емоційна модель (А. Бек, Г. Айзенк), що дозволяє простежити взаємозв'язок між емоційними станами, когнітивними структурами та художньою експресією; 4) арт-терапевтичний підхід у трактуванні А. Копітіна, Л. Лоуї, М. Бетенські, який розглядає творчість як інструмент емоційної саморегуляції та психічної інтеграції.

Матеріалами дослідження виступають описані в науковій літературі та практично апробовані модифікації оригінальної техніки «каракулей»: 1) техніка «Клякси, каракулі» (М. Бетенські) – графічно-музичний варіант, спрямований на вияв афективних тенденцій та особливостей емоційної експресії; 2) техніка «Глиняні каракулі» (Р. Френкель) – сенсомоторна форма арт-терапії, зорієнтована на дослідження тілесно-емоційних процесів і формування довірливого контакту; 3) групова техніка «Каракулі» (Л. Лоуї) – інтерактивна проєктивна методика для оцінювання динаміки міжособистісних стосунків у малій групі; 4) інтегративна техніка «Каракулі та метаморфози» (А. Копітін) – варіант з вираженою символічною та креативною спрямованістю, що використовується для дослідження когнітивно-емоційної інтеграції.

Для досягнення поставленої мети використано такі методи дослідження: 1) теоретичний аналіз психоаналітичних, феноменологічних та арт-терапевтичних джерел; 2) порівняльний аналіз методик, що походять від «Squiggle Game»; 3) контент-аналіз описів психодіагностичних і психокорекційних процесів у працях провідних; 4) структурно-функціональний метод, який дозволив узагальнити дані про психічні механізми, що реалізуються в межах методики «каракулем» – проєкцію, сублімацію, інтеграцію й символізацію; 5) якісна інтерпретація отриманих результатів на основі феноменологічного аналізу візуальних продуктів та вербальних описів [9].

Результати. Методика «Каракулі» поєднує елементи асоціативного мислення та спонтанної ігрової активності. Ця психоаналітична техніка виступає ефективним інструментом для встановлення первинного емоційного контакту з дитиною та подолання її психологічного опору, що створює передумови для формування довірливої, конструктивної взаємодії між аналітиком (або педагогом) і дитиною. Особливої значущості ця методика набуває на початкових етапах роботи, коли визначається подальша динаміка терапевтичних або педагогічних стосунків. Психоаналітики та педагоги, орієнтовані на психоаналітичний підхід, застосовують «гру в каракулі» як засіб стимулювання спонтанної вербалізації – ініціювання розмови, що згодом аналізується у психоаналітичному контексті. Малювання каракулів розглядається як регресивний акт, який повертає дитину до раннього періоду розвитку, коли спонтанна творча активність отримувала безумовне схвалення та емоційну підтримку з боку значущих дорослих. Сам процес гри сприяє переживанню радості, формуванню почуття прийняття, безпеки й емоційного комфорту як у дітей, так і в їхніх батьків [1].

Сучасні модифікації техніки можуть відрізнятися за формою реалізації, однак її базова концепція та ключові психотерапевтичні завдання залишаються незмінними. Застосування методики передбачає реалізацію трьох основних напрямів:

1. Терапевтичний вектор. Методика сприяє частковому послабленню або тимчасовому блокуванню захисних механізмів психіки, що знижує рівень усвідомленого контролю, емоційної напруги та м'язового тону,

створюючи умови для внутрішнього розслаблення. У груповій роботі (зокрема з дитячими або сімейними групами) техніка забезпечує сприятливу атмосферу для спільної творчості та емоційної підтримки [12].

2. Діагностичний вектор. Методика виступає дієвим засобом для виявлення актуальних емоційних станів, внутрішніх реакцій і почуттів. У груповому форматі вона дозволяє відстежувати групову динаміку, розкривати особливості міжособистісної взаємодії, а також усвідомлювати індивідуальні стратегії комунікації [5].

3. Розвивальний вектор. Методика сприяє активації уваги, розвитку концентрації уваги та розкриттю творчого потенціалу. Це, у свою чергу, позитивно впливає на особистісне зростання, формування адекватної самооцінки та впевненості у власних можливостях. У груповому контексті техніка сприяє вдосконаленню комунікативних навичок, розвитку здатності до емпатії та шанобливого ставлення до ініціатив інших [4].

Сучасні модифікації методики «каракулей» представлені у доробку таких дослідників, як Л. Лоуї, М. Бетенські, Р. Френкель, А. Копитін. Дослідження підтверджують їх ефективність як у психодіагностичній практиці, так і у психотерапевтичній роботі з різними віковими групами, а також у розвитку комунікативних, когнітивних та творчих здібностей.

Техніка «Клякси, каракулі» (за М. Бетенські). Ізопсихологічна техніка «Клякси, каракулі», запропонована М. Бетенські, у психодіагностичному аспекті техніка виступає ефективним інструментом для опосередкованого виявлення домінуючих емоційних станів, характеру афективної динаміки, особливостей самоприйняття, рівня когнітивної та емоційної диференційованості особистості. Поєднання з музичним супроводом підсилює сенсорну стимуляцію, сприяє гармонізації психоемоційного фону та активізує процеси уваги, асоціації й суб'єктивної рефлексії. У процесі психодіагностичної або психокорекційної сесії учасникам пропонується обрати аркуш паперу та художні матеріали згідно з власними вподобаннями (фарби, пастель, олівці, туш, крейду тощо). Далі учасники занурюються у прослуховування музичного фрагмента, що має відповідний емоційно-динамічний характер. Музика виконує функцію афективного модератора, який структурує емоційний простір переживань, сприяючи виявленню латентних психічних тенденцій [2].

Після сенсорної та емоційної активації учасникам пропонується спонтанно, без попереднього задуму, створити графічне зображення – у вигляді клякс, каракулів, плям, ліній, штрихів, точок або відбитків. Основний принцип – повна відмова від контролюючої когнітивної установки та орієнтація на процес, а не на результат. Такий підхід забезпечує доступ до первинних символічних структур свідомості, які є носіями несвідомого змісту. Після завершення творчого етапу відбувається групова або індивідуальна вербалізація результату. Учасник описує власні емоційні стани під час створення малюнка, зміст образів, їхню динаміку, несподівані елементи та асоціативні ланцюги, що виникли в процесі роботи. Особлива увага приділяється

колористичним параметрам (інтенсивність, контрастність, домінування певних кольорів), структурним характеристикам (композиційна рівновага, тиск на папір, ритм ліній) та просторовій організації зображення. Ці ознаки мають високий психодіагностичний потенціал для оцінки рівня тривожності, агресивності, імпульсивності, емоційної ригідності чи лабільності.

Групова дискусія забезпечує соціально-рефлексивний компонент методики. Інші учасники висловлюють власні асоціації, дотичні образи, інтерпретують побачене, що сприяє формуванню емпатійного поля, розвитку міжособистісної рефлексії та конструктивного групового зворотного зв'язку. У результаті створюється терапевтичний простір, у якому відбувається не лише діагностика, а й корекція емоційних станів, відновлення психологічної цілісності суб'єкта. Методика М. Бетенські «Клякси, каракулі» має значну діагностичну валідність у вивченні таких аспектів психічної організації особистості: 1) емоційно-афективної сфери (вияв домінуючих емоцій, рівень афективного контролю, наявність емоційних конфліктів); 2) когнітивно-перцептивних особливостей (спосіб сприйняття музики, гнучкість асоціативного мислення, образна диференціація); 3) мотиваційно-сислової структури (спрямованість діяльності, рівень самоприйняття, внутрішня узгодженість ціннісних орієнтацій); 4) міжособистісних відносин і соціально-психологічного клімату (особливості емоційної взаємодії, рівень емпатійності, відкритість до зворотного зв'язку) [2].

Таким чином, техніка «Клякси, каракулі» за М. Бетенські є універсальним діагностично-корекційним інструментом, який синтезує принципи спонтанної саморепрезентації, емоційної експресії та невербального аналізу. Вона сприяє не лише ідентифікації психоемоційних тенденцій, а й оптимізації внутрішньоособистісних процесів, розвитку рефлексивності та гармонізації емоційно-вольової сфери. Її використання у практиці психологічної діагностики відповідає сучасним вимогам інтегративного підходу, де поєднуються діагностична точність і гуманістична орієнтація на особистісний розвиток.

Техніка «Глиняні каракулі» (Р. Френкель). Техніка «глиняних каракулів», розроблена Р. Френкель, ґрунтується на ідеї сенсомоторної інтеграції, за якої маніпуляція пластичним матеріалом активізує не лише моторні, але й афективно-когнітивні процеси, сприяючи виявленню глибинних емоційних структур і латентних компонентів внутрішнього досвіду суб'єкта. Основним завданням методики є встановлення довірливого міжособистісного контакту між психологом і клієнтом, зниження рівня психоемоційного напруження та стимулювання творчої саморегуляції. З клініко-психологічного погляду, ця техніка є високоефективною у роботі з дітьми, що мають труднощі з вербалізацією емоцій, демонструють тривожність або страх перед образотворчою діяльністю.

Кожному учаснику пропонується шматок м'якої глини як медіативного матеріалу, що виконує роль перехідного об'єкта між внутрішнім (інтрапсихічним)

і зовнішнім (інтерперсональним) простором. Учасник створює серію спонтанних форм (зазвичай 4-5), не надаючи їм конкретного змісту. У процесі роботи відбувається активація тілесно-кінестетичних відчуттів, що сприяє проєкції емоційних станів у матеріал. Після індивідуального етапу учасники обмінюються створеними фігурами, поєднують їх і створюють спільну композицію. Такий колективний компонент дозволяє досліджувати механізми соціальної перцепції, рівень емпатійності, ступінь соціально-психологічної адаптації та особливості інтерактивної поведінки. На заключному етапі здійснюється рефлексивно-аналітичне обговорення, у межах якого учасники інтерпретують створені образи, символіку форм, відтінки кольору (на етапі розфарбовування) та власні емоційні реакції. З психодіагностичної перспективи отримані продукти можуть бути використані для аналізу афективної сфери, дослідження особистісних бар'єрів, рівня самоприйняття, самооцінкових тенденцій і ступеня інтегрованості образу «Я».

Техніка «Каракулі» (Л. Лоуї). Психолог розміщує на робочій поверхні великий аркуш паперу й пропонує кожному учаснику обрати інструмент для малювання (олівець, фломастер, пастель, крейду тощо). Головна умова – індивідуальність кольору, що забезпечує ідентифікацію внеску кожного учасника. На початковому етапі створюються спонтанні, хаотичні, безперервні лінії (каракулі), які не мають заздалегідь визначеного смислового навантаження. Після цього аркуш передається від одного учасника до іншого для поетапного доповнення композиції. У такий спосіб відбувається взаємне проєктування – кожен учасник не лише додає власний елемент, але й реагує на форми, створені попередниками. Це дозволяє виявити характерні механізми міжособистісної взаємодії: конкуренцію, кооперацію, доповнення або опір. Після завершення колективної роботи проводиться групова інтерпретація, у ході якої учасники описують свої асоціації, емоційні переживання, домінантні образи, що виникли під час створення композиції.

Обговорюються такі параметри, як: 1) кольорова домінанта – відображає афективний фон групи та індивідуальні емоційні тенденції; 2) композиційна структура – свідчить про рівень організованості, кооперації чи домінування; 3) індивідуальний внесок – дозволяє проаналізувати особливості комунікативного стилю, лідерських проявів або схильності до ізоляції; 4) динаміка групового процесу – відображає ступінь згуртованості, рівень довіри, психологічний клімат. На завершальному етапі учасникам може бути запропоновано створити спільний наратив – коротку історію або легенду, що інтерпретує спільний малюнок. Така техніка підсилює інтеграцію досвіду, розвиває символічне мислення, стимулює колективну креативність і сприяє емоційній гармонізації групи. З позиції психодіагностики, результати аналізу можуть бути використані для оцінювання емоційної зрілості, соціально-психологічної адаптованості, рівня групової ідентичності та визначення можливих зон психологічної напруги в міжособистісних стосунках [3].

Техніка «Каракулі та метаморфози» (А. Копітін). Техніка «Каракулі та метаморфози», розроблена А. Копітіним, належить до інтегративних арттерапевтичних методів, що поєднують елементи проєктивного малюнка, символічної експресії та візуальної рефлексії. Основним її завданням є створення умов для спонтанного самовираження, розкриття креативного потенціалу особистості, а також активації внутрішніх механізмів самопізнання через вільну художню діяльність. Використання техніки не передбачає жодних структурних обмежень чи фіксованих правил, що забезпечує високий рівень психологічної свободи учасників, сприяє зняттю внутрішніх бар'єрів і стимулює процеси катарсису та самоактуалізації. У контексті психодіагностики, «каракулі та метаморфози» виступають як проєктивна методика відкритого типу, що дозволяє виявити особливості асоціативного мислення, структуру образного сприйняття, рівень емоційної диференційованості, когнітивну гнучкість, а також ступінь інтегрованості емоційно-вольової та креативної сфери.

На першому етапі учаснику пропонується виконати вільний графічний рух – без заданої мети, образу чи теми. Використовуючи олівець, фломастер або крейду, учасник створює хаотичну конфігурацію ліній, так званий «вузол каракулів». Цей етап відображає несвідому моторну активність, вільну від когнітивного контролю, що сприяє виявленню глибинних емоційних імпульсів. На наступному етапі відбувається феноменологічне «бачення образу» – учасник намагається розпізнати у створених лініях фрагменти, що асоціюються з певними візуальними чи символічними формами (обличчя, тварини, предмети, архетипні образи тощо), та розвиває їх у завершену композицію. Саме процес перетворення хаосу у структурований образ є метафорою психічної інтеграції та внутрішньої гармонізації.

Інші варіації техніки. «Щоденник каракулів» – серія робіт, виконаних протягом певного періоду часу, що дозволяє простежити динаміку емоційних станів, зміни в уявленнях і переживаннях, а також рівень саморефлексії. Аналіз такої послідовності має важливе психодіагностичне значення, адже дає змогу визначити тенденції особистісного розвитку та стабільність емоційного фону. Наративна інтерпретація – на основі створених зображень учасникам пропонується створити коротке оповідання або асоціативний опис, що дозволяє дослідити механізми символізації, мовленнєвої репрезентації емоційного досвіду та інтеграції уяви й когнітивного контролю. Вербалізація афективних станів – учасники описують власні почуття, емоційні відгуки й асоціації, що виникають у процесі створення різних типів каракулів. Цей етап сприяє розвитку емоційного інтелекту, підвищенню усвідомленості власних переживань і розширенню рефлексивних здібностей [7].

Груповий формат із використанням кольорових відбитків фарби – для підвищення рівня групової взаємодії та формування кооперативної креативності учасникам пропонується створювати спільні композиції на великому вертикально розташованому аркуші, використовуючи відбитки долонь, кистей чи випадкові мазки фарбою як первинну основу для розвитку образу. Така

варіація дозволяє аналізувати динаміку групового процесу, емоційний клімат, рівень згуртованості та соціально-перцептивні особливості учасників. Метод трансформації ініціалів або автографів – ще один варіант техніки, що поєднує психографічний і символічно-проективний підходи. Учасники зображують свої ініціали або підписи, після чого перетворюють їх у символічний образ за допомогою каракулів, відкриваючи приховані смисли власної самопрезентації [6].

Отже, можна визначити психодіагностичне значення сучасних арт-терапевтичних технік, що походять від оригінальної методики Д. Віннікотта «Squiggle Game». Всі варіації методики дозволяють здійснювати якісну психодіагностику через аналіз: 1) структурної організації простору зображення (наявність симетрії, динаміки, фрагментації); 2) виразності лінії (амплітуда, натиск, ритмічність, що корелюють із рівнем емоційної напруги); 3) семантичного наповнення образів (виявлення домінантних тем, архетипних мотивів); 4) кольорової палітри (емоційна тональність, афективна насиченість); 5) здатності до символічної трансформації хаосу в структуру (показник інтегративного потенціалу особистості) [13].

Висновки.

1. Методика «каракулей» (Squiggle Game) та її сучасні модифікації репрезентують багатовимірний інтегративний підхід у психологічній практиці, який поєднує діагностичні, корекційні та розвивальні функції. Вона ґрунтується на психоаналітичній традиції, започаткованій Д. Віннікоттом, зокрема на його концепціях терапевтичної гри, перехідного об'єкта та потенційного простору, що забезпечують оптимальні умови для самовираження, емоційної інтеграції та становлення автентичного «Я». Методика дозволяє

поєднати когнітивні, емоційні та соціальні компоненти психічної діяльності, виявляючи глибинні афективні процеси, механізми захисту, рівень самоусвідомлення й адаптаційні ресурси особистості.

2. Діагностично-корекційний потенціал методики «каракулей» реалізується через комплексний аналіз продуктів творчої діяльності та процесу міжособистісної взаємодії. Інтерпретація графічних характеристик – композиційної побудови, кольорових рішень, динаміки ліній і пластичності форми – у поєднанні з аналізом комунікативних патернів дозволяє здійснювати глибоку психодіагностику емоційних станів, рівня когнітивної організації та соціальної компетентності. У психокорекційному аспекті техніка стимулює розвиток творчої саморегуляції, емоційної усвідомленості, емпатійності та внутрішньої гармонізації, що сприяє становленню конструктивних механізмів саморозвитку й особистісної цілісності.

3. Сучасні модифікації методики («Клякси, каракулі» М. Бетенські, «Глиняні каракулі» Р. Френкеля, «Каракулі» Л. Лоуї, «Каракулі та метаморфози» А. Копітіна) підтверджують її універсальність, адаптивність і науково-практичну релевантність у контексті сучасної психотерапевтичної парадигми. Ці техніки забезпечують реалізацію принципу інтеграції арт-терапевтичного, когнітивного та соціально-регуляційного впливу, сприяючи формуванню креативності, розвитку символічного мислення, підвищенню емоційної гнучкості та соціальної адаптованості. Застосування методики «каракулей» у психологічній діагностиці й терапії відповідає сучасним тенденціям інтегративної психології, спрямованої на оптимізацію психоемоційного функціонування, зміцнення ресурсного потенціалу особистості та забезпечення її гармонійного розвитку.

Література:

1. Berger L. R. The Winnicott Squiggle Game: a vehicle for communicating with the school-aged child. *Pediatrics*. 1980. Vol. 66, № 6. P. 921-924.
2. Betensky M. Art-based techniques in psychotherapeutic practice. London: Jessica Kingsley Publishers, 2008. 216 p.
3. Claman L. The squiggle-drawing game in child psychotherapy. *American Journal of Psychotherapy*. 1980. Vol. 34, № 3. P. 414-425.
4. Horn A., Laniado M. Winnicott's Children: Independent Psychoanalytic Approaches With Children and Adolescents. London: Routledge, 2012. 256 p.
5. McWilliams N. Psychoanalytic diagnosis: understanding personality structure in the clinical process. New York: The Guilford Press, 2011. 440 p.
6. Stefana A., Gamba A. From the «squiggle game» to «games of reciprocity» towards a creative co-construction of a space for working with adolescents. *The International Journal of Psychoanalysis*. 2018. Vol. 99, № 2. P. 355-379.
7. Thurow J. Interactional Squiggle Drawings with Children: An illustration of the Therapeutic Change Process. *The Focusing Folio*. 1989. Vol. 8, № 4. P. 149-186.
8. Vertel A. Characteristics of the relationship in the «mother-child» dyad and the «mother image» dynamics in the psychoanalytic pedagogy of Donald Winnicott. *Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя*. 2023. № 3. P. 8-14.
9. Vertel A. Donald Winnicott's projective technique «Squiggle game» and its implementation in psychoanalytic pedagogy. *Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі* : матеріали IX Міжнародної науково-практичної конференції (22 листопада 2023 року, м. Суми). Суми: Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2023. С. 150-152.
10. Vertel A. The role of playing in psychoanalytic pedagogy of Donald Winnicott. *Розвиток освіти в європейському просторі: національні виклики та транснаціональні перспективи*: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ніжин, 2–3 листоп. 2023 року) / за заг. ред. Самойленко О. В. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. С. 401-402.
11. Winnicott D. W. Playing and reality. London : Routledge, 2005. 214 p.
12. Wittmann B. Drawing Cure: Children's Drawings as a Psychoanalytic Instrument. *Configurations*. 2010. Vol. 18. P. 251–272.
13. Ziegler R. G. Winnicott's squiggle game: its diagnostic and therapeutic usefulness. *Art Psychotherapy*. 1976. Vol. 3, Issues 3-4. P. 177-185.

References:

1. Berger, L. R. (1980). The Winnicott Squiggle Game: a vehicle for communicating with the school-aged child. *Pediatrics*, 66 (6), 921-4. [in English].
2. Betensky, M. (2008). *Art-based techniques in psychotherapeutic practice*. London: Jessica Kingsley Publishers. [in English].
3. Claman, L. (1980). The squiggle-drawing game in child psychotherapy. *American Journal of Psychotherapy*, 34 (3), 414-25. [in English].
4. Horn, A., Laniado, M. (2012). *Winnicott's Children: Independent Psychoanalytic Approaches With Children and Adolescents*. London: Routledge. [in English].
5. McWilliams, N. (2011). *Psychoanalytic diagnosis: understanding personality structure in the clinical process*. New York: The Guilford Press. [in English].
6. Stefana, A., Alessio Gamba, A. (2018) From the «squiggle game» to «games of reciprocity» towards a creative co-construction of a space for working with adolescents. *The International Journal of Psychoanalysis*, 99 (2), 355-379. [in English].
7. Thurow, J. (1989) Interactional Squiggle Drawings with Children: An illustration of the Therapeutic Change Process. *The Focusing Folio*, Vol. 8, № 4, 149-186. [in English].
8. Vertel, A. (2023a). Characteristics of the relationship in the «mother-child» dyad and the «mother image» dynamics in the psychoanalytic pedagogy of Donald Winnicott. *Naukovi zapysky. Seriya Psykholoho-pedahohichni nauky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia* [Scientific Notes. Series Psychological and Pedagogical Sciences of Nizhyn Mykola Gogol State University], 3, 8-14. [in English].
9. Vertel, A. (2023b). Donald Winnicott's projective technique «Squiggle game» and its implementation in psychoanalytic pedagogy. In: *Korektsiino-reabilitatsiina diialnist: stratehii rozvytku u natsionalnomu ta svitovomu vymiri: materialy IX Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Correctional and rehabilitative activity: development strategies in the national and global dimension: Proceedings of the IX International Scientific-Practical Conference] (Sumy, November 22, 2023), (pp. 150-152). Sumy: A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University Publishing House. [in English].
10. Vertel, A. (2023c). The role of playing in psychoanalytic pedagogy of Donald Winnicott. In: *Rozvytok osvity v yevropeiskomu prostori: natsionalni vyklyky ta transnatsionalni perspektyvy: materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Development of education in the European space: national challenges and transnational perspectives: Proceedings of the I International Scientific-Practical Conference] (Nizhyn, November 2-3, 2023), (pp. 401-402). Nizhyn Mykola Gogol State University Publishing House. [in English].
11. Winnicott, D. W. (2005). *Playing and reality*. London: Routledge. [in English].
12. Wittmann, B. (2010). Drawing Cure: Children's Drawings as a Psychoanalytic Instrument. *Configurations*, 18, 251-272. [in English].
13. Ziegler, R. G. (1976). Winnicott's squiggle game: its diagnostic and therapeutic usefulness. *Art Psychotherapy. Volume 3, Issues 3-4*, 177-185. [in English].

Дата першого надходження рукопису до видання: 20.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 19.11.2025

Дата публікації: 30.12.2025